

УДК 334.722.8

Олена СТАЦУК

КЛАСИФІКАЦІЯ ФУНКЦІЙ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Доведено, що функції фінансової безпеки є однією з основоположних категорій, яка дозволяє більш ґрунтовно охарактеризувати поняття "фінансова безпека акціонерних товариств". Метою дослідження є систематизація підходів вчених до виокремлення функцій фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності. Вдосконалено класифікацію функцій фінансової безпеки акціонерних товариств. Існуючі теоретичні дослідження щодо фінансової безпеки не враховують особливостей господарської діяльності, організаційно-правову форму господарювання, вид економічної діяльності. Критичний аналіз підходів науковців до ідентифікації функцій фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності дозволив прийти до висновку, що класичними функціями фінансової безпеки підприємств є такі: формування системи управління фінансовою безпекою підприємства, оцінка рівня фінансової безпеки підприємств, планування та прогнозування рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, контроль за реалізацією заходів із досягнення акціонерними товариствами необхідного рівня фінансової безпеки. Визначено місце акціонерних товариств у розвитку фінансової системи держави. Спираючись на основні характеристики функціонування акціонерних товариств та на типологічні характеристики їх фінансової безпеки, запропоновано виокремлювати загальні та специфічні функції фінансової безпеки акціонерних товариств. Зазначено, що до загальних функцій віднесено такі: розширеного відтворення, інформаційну, організаційну, планування, аналітичну, стимулюючу. Серед специфічних функцій фінансової безпеки акціонерних товариств запропоновано виокремлювати наступні: захисну, інвестиційну, антикризового фінансового управління, фінансування господарської діяльності, управління вартістю акціонерних товариств, корпоративного управління. Запропонована класифікація функцій буде у нагоді у процесі формування системи управління фінансовою безпекою акціонерного товариства, а також сприятиме розвитку подальших наукових досліджень з проблем забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки корпоративних структур. Виокремленим функціям притаманні такі характеристики, як системний підхід, повнота, універсальність та комплексність. Водночас, вважаємо, що поділ усієї множини функцій на загальні та специфічні сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовою безпекою акціонерних товариств.

Ключові слова: фінансова безпека, акціонерні товариства, функції фінансової безпеки, загальні функції, специфічні функції, класифікація функцій фінансової безпеки.

JEL: G390, C510

© Олена Стацук, 2017.

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить, що роль фінансової безпеки суб'єктів господарювання зводиться до можливості забезпечити захист фінансових інтересів суб'єктів фінансової безпеки, а тому постійно зростає потреба у розробці нових методів та інструментів щодо отримання не лише статичного ефекту фінансової діяльності у формі прибутку, а й щодо управління ефективністю фінансово-господарською діяльністю. Це буде сприяти прийняттю своєчасних фінансових рішень з метою підвищення ефективності управління бізнесом.

Фінансова діяльність акціонерних товариств є надзвичайно багатогранна та передбачає вирішення множини внутрішніх завдань та забезпечення виконання ними певних функцій з метою збалансування та захисту фінансових інтересів менеджерів та акціонерів. Разом з тим, зовнішні фінансові відносини корпоративних структур повинні бути спрямовані на максимізацію їх ринкової вартості, стабілізацію котирування акцій на фондовому ринку тощо. Це актуалізує проблему класифікації функцій безпеки акціонерних товариств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В існуючих дослідженнях з проблем забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання недостатньо уваги приділено виокремленню її функцій. Деякі аспекти класифікації функцій фінансової безпеки підприємств можна знайти у працях Т. М. Болгар, Ю. В. Голозубової, О. В. Дейнеки, І. В. Демченко, Н. А. Дехтяр, О. В. Малик, Е. В. Новосядло, С. М. Побережного, В. І. Фучеджи та ін. Відзначимо, що функції фінансової безпеки підприємницьких структур розглядаються науковцями у своїх працях здебільшого у структурі системи або механізму управління фінансовою безпекою.

Визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте вважаємо, що функції фінансової безпеки відносяться до засадничих категорій, на основі яких можна більш ґрунтовно трактувати саме поняття "фінансова безпека", а їх класифікація дозволяє визначити інструменти управління фінансовою безпекою. Принагідно відзначимо, що як у вітчизняних, так і у зарубіжних дослідженнях відсутній взаємозв'язок між особливостями досягнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання та їх організаційно-правовою формою господарювання.

Постановка завдання. З огляду на вищезазначене, робота присвячена вирішенню таких завдань:

- здійснити огляд наукової літератури з питань виокремлення функцій фінансової безпеки підприємств та систематизувати основні підходи вчених;
- запропонувати власний підхід до класифікації функцій фінансової безпеки підприємств акціонерної форми господарювання та обґрунтувати їх особливості.

Виклад основного матеріалу. Прояв сутності фінансової безпеки акціонерних товариств здійснюється через визначення її функцій. Так, класичними функціями фінансової безпеки підприємств є такі: формування системи управління фінансовою безпекою акціонерних товариств; оцінка рівня фінансової безпеки підприємств; планування та прогнозування рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання; контроль за реалізацією заходів із досягнення акціонерними товариствами необхідного рівня фінансової безпеки.

Такі вітчизняні науковці як Н. А. Дехтяр та О. В. Дейнека вважають, що головними функціями фінансово-економічної безпеки підприємства є: організація, аналіз, планування, мотивація та контроль [1, 259]. Подібного підходу дотримується й Ю. В. Голозубова та

відзначає, що основними функціями фінансової безпеки є: планування, організація і регулювання, стимулювання, контроль у складі обліку, аналізу та аудиту. Усі функції пов'язані між собою в єдиний процес [2]. Як бачимо, запропоновані науковцями функції є між собою схожими та узагальнюючими, і можуть стосуватися будь-яких об'єктів дослідження у фінансах. Разом з тим, недостатньо обґрунтованим є виокремлення функції контролю у складі обліку, аналізу та аудиту. В даному підході вважаємо недоцільним виділення облікового та аудиторського аспектів, оскільки фінансова безпека взаємопов'язана, насамперед, із аналітичною складовою через розрахунок індикаторів фінансової безпеки підприємств та дослідження їх динаміки.

Колектив авторів, до якого увійшли С. М. Побережний, О. Л. Пластун та Т. М. Болгар, вважає, що фінансова безпека банківської діяльності виконує такі функції:

- 1) визначення потенційних проблем діяльності та основні фактори, що її спричинили;
- 2) застосування відповідних важелів впливу з метою вирішення ідентифікованої проблеми;
- 3) контроль, що передбачає аналіз ефективності застосованих заходів;
- 4) забезпечення ефективного управління шляхом використання специфічних методів фінансового управління [3, 33].

На наш погляд, запропонований підхід більше схожий на постановку завдань або алгоритм управління фінансовою безпекою підприємства, оскільки морфологія поняття "функція" у фінансовій науці передбачає, насамперед, вираження через це поняття ролі, яку виконує окремий елемент фінансової системи або фінансової діяльності. Таким чином, можемо погодитись із авторами лише у частині виокремлення функції контролю та функції ефективного управління.

В. І. Фучеджи зазначає, що одним із структурних елементів фінансової безпеки підприємства є функції, які вона виконує. До останніх автор пропонує відносити такі, як: здійснення моніторингу фінансового стану суб'єкта підприємництва з метою раннього виявлення ознак його кризового стану; визначення масштабів кризового стану; дослідження основних факторів, що зумовлюють кризовий розвиток суб'єкта підприємництва; реалізація заходів щодо запобігання фінансових криз; контроль за виконанням антикризових заходів і оцінка отриманих результатів; забезпечення стабільності та ефективної діяльності суб'єкта підприємництва як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах [4, 27].

О. В. Малик у своїх дослідженнях стверджує, що фінансова безпека підприємства забезпечує виконання таких функцій, як: організаційну, діагностичну, превентивну, регулюючу, захисну та контрольну [5, 155]. І. П. Мойсєєнко та О. М. Марченко головними функціями фінансово-економічної безпеки підприємства як управлінської системи вважають функцію організації, аналізу, планування, мотивації та контролю [6, 80]. І. В. Демченко пропонує виокремлювати такі функції фінансової безпеки підприємств: накопичувальну, ощадну, відтворювальну, контрольну, інформаційну [7, 56]. Проте, на наш погляд, така класифікація функцій не є логічною, дискусійним є поділ на функцію накопичувальну та ощадну, оскільки за цілями вони дублюють одна одну.

Є. В. Новосядло вважає, що досягнення суб'єктами підприємництва стану фінансової безпеки можливе за умови виконання нею двох груп функцій управління:

- 1) функції, характерні для кожної системи будь-якого рівня менеджменту: формування

достовірної інформації для прийняття рішень у сфері забезпечення фінансової безпеки; створення системи аналізу стану фінансової безпеки підприємства з урахуванням фінансових пріоритетів; створення системи стимулів для фінансових менеджерів за неефективні дії; організація контролю за прийнятими фінансовими рішеннями.

2) функції, що притаманні напрямку фінансового менеджменту: розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства; оптимізація процесу використання власного капіталу фірми; управління фінансовими ресурсами підприємства; управління фінансовою стабільністю підприємства; підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства; мінімізація фінансових ризиків підприємства та їх наслідків; управління фінансовими інноваціями [8, 15].

Систематизація поглядів науковців щодо виокремлення функцій фінансової безпеки суб'єктів підприємництва дає змогу зробити висновок про відсутність єдиного підходу щодо їх ідентифікації. Усе це підтверджує необхідність подальших розробок із проблематики формулювання функцій фінансової безпеки акціонерних товариств. Так, враховуючи роль та особливості функціонування підприємств корпоративної форми власності, поряд із обґрунтованими науковцями функціями вважаємо за доцільне виокремити такі функції (рис. 1).

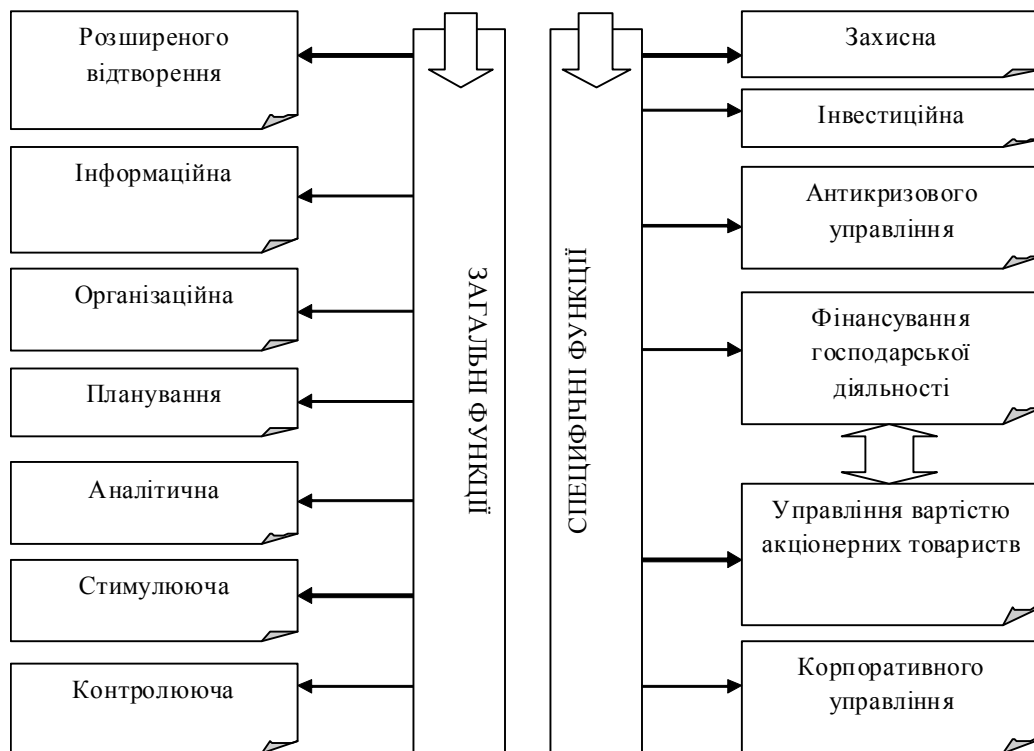

Рис. 1. Функції фінансової безпеки акціонерних товариств

Джерело. Запропоновано автором.

Отже, досліджуючи теоретичні аспекти щодо виокремлення функцій фінансової безпеки підприємств з урахуванням функціональних аспектів фінансової безпеки підприємств корпоративної форми власності, вважаємо, що всі функції фінансової безпеки акціонерних товариств доцільно поділити на дві групи, а саме:

1) загальні функції, серед яких ми виокремили функцію розширеного відтворення, інформаційну, організаційну та аналітичну функції, функцію планування, стимулюючу, а також контролюючу функцію;

2) специфічні функції, у складі яких пропонуємо виділити захисну функцію, інвестиційну функцію, функцію фінансування господарської діяльності, функцію антикризового фінансового управління, функцію корпоративного управління та функцію управління акціонерним капіталом.

Обґрунтуємо детальніше запропоновану класифікацію. Так, у складі загальних функцій фінансової безпеки акціонерних товариств пропонуємо виокремити функцію розширеного відтворення. Така функція проявляється у тому, що високий рівень фінансової безпеки підприємства (або його зростання в динаміці протягом кількох періодів дослідження) є індикатором ефективного функціонування акціонерного товариства, а тому воно здатне забезпечувати свою діяльність у масштабах, що перевищують попередній період. Слід також зазначити, що саме виконання фінансовою безпекою функції розширеного відтворення приведе до зростання як балансової вартості акцій суб'єкта підприємницької діяльності, так і вплине на зростання доходів власників акцій та забезпечить максимізацію ринкової вартості самого акціонерного товариства.

Аналітична функція передбачає моніторинг тенденцій та рівня фінансової безпеки акціонерного товариства протягом визначеного періоду, об'єктивну оцінку ефективності функціонування акціонерного товариства та виявлення чинників, що впливають на стан фінансової безпеки підприємства. Функція планування спрямована на визначення перспектив розвитку акціонерного товариства та встановлення майбутнього рівня фінансової безпеки акціонерного товариства, що знаходить своє відображення у оперативних та стратегічних планах.

Організаційна функція фінансової безпеки акціонерного товариства відображає особливості формування організаційної структури підприємства, а також особливостей документообігу на підприємстві, що забезпечить своєчасне та адекватне прийняття рішення з метою зниження рівня впливу зовнішніх та внутрішніх загроз діяльності акціонерного товариства та, в свою чергу, вплине на стан його фінансової безпеки. Організаційна функція повинна визначати посадові обов'язки та рівень відповідальності фінансових менеджерів та інших посадових осіб за досягнення (недосягнення) необхідного рівня фінансової безпеки акціонерного товариства.

Інформаційна функція фінансової безпеки акціонерних товариств має функціональне навантаження, яке полягає у такому: надання повної, своєчасної та достовірної інформації про фінансовий стан акціонерного товариства; формування інформації про рівень котирування його цінних паперів на фондовому ринку; своєчасне інформування кредиторів підприємства та інших зацікавлених осіб про зміни у статутному капіталі акціонерного товариства; надання інформації про структуру капіталу підприємства; володіння переліком загроз, що впливають на рівень фінансової безпеки акціонерного товариства тощо. Користувачами інформації про рівень фінансової безпеки акціонерного товариства є його

власники, акціонери, кредитори, аудитори, санатори, фінансові менеджери, інвестори тощо.

Функція контролю повинна забезпечувати безперервний моніторинг за основними індикаторами стану фінансової безпеки акціонерних товариств, виявлення причин відхилень фактичних їх значень від планових та запобігати можливим негативним результатам фінансово-господарської діяльності, особливо зниженню рівня фінансової безпеки акціонерних товариств. Інформаційна функція фінансової безпеки призначена для забезпечення зацікавлених осіб повною, своєчасною та достовірною інформацією про рівень фінансової безпеки акціонерного товариства, фактори, що його визначають. З огляду на вищезазначене, можна стверджувати, що запропоновані функції відповідають таким характеристикам, як: повнота, системний підхід, універсальність, комплексність, а тому їх варто віднести до загальних функцій фінансової безпеки акціонерного товариства. Стимулююча функція фінансової безпеки акціонерних товариств проявляється у постійному пошуку та використанні найбільш сучасних фінансових методів та фінансових інструментів досягнення оптимального стану фінансової безпеки досліджуваного підприємства, що сприятиме максимізації його ринкової вартості та створить умови для отримання майбутніх економічних вигід.

Поряд із загальними функціями фінансової безпеки акціонерних товариств, ми виокремили також і специфічні, які, на наше переконання, враховують особливості фінансової діяльності підприємств корпоративної форми власності. Необхідність виокремлення специфічних функцій полягає у такому. Захисна функція фінансової безпеки акціонерного товариства передбачає, що забезпечення оптимального її рівня створить умови для захисту фінансових інтересів як власників, так і окремих акціонерів, кредиторів та інвесторів. Причому чим вищим є рівень фінансової безпеки, тим вищим є рівень їх захисту. Виконання такої функції є особливо важливим в період фінансової кризи як в економіці загалом, так і в самому акціонерному товаристві, тобто захисна функція гарантує безпеку функціонування акціонерного товариства як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі.

Інвестиційна функція фінансової безпеки акціонерного товариства тісно пов'язана з рівнем його інвестиційної привабливості. Високий рівень фінансової безпеки акціонерного товариства або його зростання в динаміці буде спричиняти впевненість інвесторів у досліджуваному підприємстві та безпомилковості їх інвестицій, що, в свою чергу, призведе до зростання рівня інвестиційної привабливості акціонерного товариства та обсягів інвестицій загалом. Така ситуація в майбутньому вплине на зростання курсу акцій, а отже, – і на зростання ринкової вартості суб'єкта підприємницької діяльності. Вважаємо, що взаємозв'язок між такими сферами можна прослідкувати через ланцюг "ефективна діяльність акціонерного товариства"! високий рівень фінансової безпеки"! зростання рівня інвестиційної привабливості підприємства"! максимізація ринкової вартості акціонерного товариства".

Рівень фінансової безпеки акціонерного товариства залежить також і від фінансових методів та інструментів, що будуть застосовані з метою подолання або попередження кризових явищ у його фінансовій діяльності. Для цього акціонерне товариство завжди повинно мати мінімальний рівень фінансової безпеки. Крім цього, науковці часто

спираються на оцінку ймовірності банкрутства як на основну методику оцінювання рівня фінансової безпеки окремих підприємницьких структур. Таким чином, вважаємо, що фінансова безпека акціонерного товариства повинна забезпечувати виконання функції антикризового управління. Така функція дозволить попередити, своєчасно виявити загрози фінансової діяльності акціонерного товариства, а також застосувати превентивні заходи щодо мінімізації рівня впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Вважаємо за доцільне виокремити у складі функцій фінансової безпеки акціонерного товариства також функцію фінансування господарської діяльності. Зміст її полягає у такому. Високий рівень фінансової безпеки свідчить про позитивні показники рентабельності, ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості акціонерного товариства. Тому акціонерне товариство з високим рівнем фінансової безпеки матиме набагато більше альтернативних варіантів щодо залучення капіталу з метою його інвестування у подальший розвиток. Акціонерне товариство з низьким рівнем фінансової безпеки буде обмежене у джерелах фінансування, що не дозволить йому розширити свою фінансово-господарську діяльність. Разом з тим, різна структура джерел фінансування призведе до змін у середньозваженій вартості капіталу. Зниження середньозваженої вартості капіталу акціонерного товариства у динаміці є індикатором підвищення рівня його прибутковості за рахунок зниження трансакційних витрат, пов'язаних із його залученням. Такий стан акціонерного товариства буде свідчити про зростання рівня його фінансової безпеки через покращення показників ефективності використання капіталу суб'єкта підприємництва.

Корпоративне управління є такою системою, що відображає взаємовідносини між власниками акціонерного товариства та суб'єктами фінансового менеджменту, які спричиняють виникнення диспропорцій у задоволенні фінансових інтересів учасників акціонерних товариств. Ефективний корпоративний менеджмент безпосередньо визначає вартість акціонерного товариства та визначає дохід власників акцій та рівень ризикованості вкладень у цінні папери акціонерного товариства (як пайові, так і боргові). З огляду на вищезазначене, вважаємо, що чим вищою буде якість корпоративного управління, тим нижчим буде ризик виведення чистого прибутку з акціонерного товариства і тим вищим буде рівень його фінансової безпеки. Неабиякого значення у системі корпоративного управління відіграє також рівень відповідальності посадових осіб акціонерного товариства за завдані останньому збитки внаслідок неефективних рішень (або бездіяльності). Збитковість акціонерного товариства призведе до відмови від виплати дивідендів, що може знизити як курс акцій, так і вартість усього акціонерного товариства та, як наслідок, вплине на рівень фінансової безпеки підприємства корпоративної форми власності.

Управління вартістю акціонерних товариств можемо віднести до специфічних функцій їх фінансової безпеки з огляду на особливість формування ціни на такий тип підприємницьких структур. В даному аспекті доцільно виокремити взаємозв'язок фінансової безпеки акціонерних товариств із ринковою вартістю суб'єкта підприємництва. Отже, ринкова вартість акціонерного товариства залежить від рівня ліквідності його акцій, рівня їх прибутковості, рівня сплачуваності дивідендів на пайові цінні папери тощо. Такі показники будуть високими за умови, якщо акціонерне товариство матиме високий рівень фінансової безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження підтвердило відсутність єдиного підходу до трактування поняття “фінансова безпека підприємств”, що зумовлено відносною його новизною та недостатньою увагою з боку науковців на вивчення такого об’єкту. Варто також зазначити, що існуючі дослідження не враховують особливостей господарської діяльності підприємств різних організаційно-правових форм та видів економічної діяльності. Недоліком наукових та практичних робіт з питань фінансової безпеки підприємств є те, що в них фінансова безпека ототожнюється із кредитоспроможністю, інвестиційною привабливістю та оцінкою фінансового стану суб’єктів господарювання в частині визначення показників-індикаторів стану фінансової безпеки [9, 43].

Запропонована класифікація функцій стане також у нагоді в процесі формулювання системи управління фінансовою безпекою акціонерного товариства, а також сприятиме розвитку подальшим науковим дослідженням з проблем забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки корпоративних структур. Разом з тим, поділ усієї сукупності функцій на загальні та специфічні, на наше переконання, сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовою безпекою акціонерних товариств.

Список використаних джерел

1. *Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство* : кол. моногр. / за заг. ред. К. С. Шапошникова [та ін.] : у 2-х т. Т. 2. – Херсон : Вид. дім “Гельветика”, 2015. – 420 с.
2. Голозубова Ю. В. *Теоретичні підходи до визначення поняття “механізм управління фінансовою безпекою”* / Ю. В. Голозубова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1400/1>.
3. *Фінансова безпека банківської діяльності* : навч. посіб. [для самостійного вивчення дисципліни “Безпека банків”] / уклад. С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар ; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 112 с.
4. Фучеджи В. І. *Характеристика структурних елементів фінансової безпеки суб’єктів підприємництва* [Електронний ресурс] / В. І. Фучеджи // *Ефективна економіка*. – 2013. – № 12. – С. 25–33.
5. Малик О. В. *Механізм управління фінансовою безпекою підприємства* / О. В. Малик // *Економічний простір* : зб. наук. пр. Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2015. – № 99. – С. 154–166.
6. Мойсеєнко І. П. *Управління фінансово-економічною безпекою підприємства* : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів, 2011. – 380 с.
7. Демченко І. В. *Фінансова безпека суб’єкта господарювання: сутність та умови виникнення* / І. В. Демченко // *Науковий вісник: Фінанси. Банки. Інвестиції*. – 2010. – № 1. – С. 35–38.
8. Новосядло Е. В. *Система управління фінансовою безпекою фірми* / Е. В. Новосядло // *Свое дело и карьера*. – 2006. – № 14. – С. 14–16.
9. *Концепція (основи державної політики) національної безпеки України* : Постанова

- Верховної Ради України від 16.01.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pres.in.ua/konsepciya-osnovi-derjavnoyi-politiki-nacionalenoyi-bezpeki-uk.html>.
10. Концепція фінансової безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ufin.com.ua/konsepzia/008.doc.

References

1. Stratehii ekonomichnoho rozvytku: derzhava, rehion, pidpriemstvo : kol. monohr. [Strategies for economic growth: state, region, enterprise: multi-authored monograph]. In 2 volumes, Kherson: Helvetyka, 2015, Volume 2, 420 p. [in Ukrainian].
2. Holozubova Yu. V. Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia "mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu" [Theoretical approaches to defining the concept of "tool for managing financial security"], from <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1400/1> [in Ukrainian].
3. Poberezhnyi S. M., Plastun O. L., Bolhar T. M. Finansova bezpeka bankivskoi diialnosti : navch. posib. [Financial security of banking: a study guide]. Sumy, 2010, 112 p. [in Ukrainian].
4. Fuchedzhy V. I. Kharakterystyka strukturnykh elementiv finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva [Structural elements of financial security of entities]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 2013, No. 12, pp. 25–33 [in Ukrainian].
5. Malyk O. V. Mekhanizm upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [A tool for managing financial security of enterprises]. *Ekonomichnyi prostir: zb. nauk. pr. Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury – Economic environment: a collection of abstracts of Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture*, Dnipropetrovsk, 2015, No. 99, pp. 154–166 [in Ukrainian].
6. Moiseienko I. P., Marchenko O. M. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: navch. posib. [Management of financial security of enterprises: a study guide]. Lviv, 2011, 380 p. [in Ukrainian].
7. Demchenko I. V. Finansova bezpeka subiekta hospodariuvannia: sutnist ta umovy vynyknennia [Financial security of entities: essence and prerequisites]. *Naukovyi visnyk: finansy, banky, investytsii – Scientific Herald: finance, banks, investments*, 2010, No. 1, pp. 35–38 [in Ukrainian].
8. Novosiadlo E. V. Sistema upravleniia finansovoi bezopasnosti firmy [Framework of managing financial security of enterprises]. *Svoe delo i kariera – Your Business and Career*, 2006, No. 14, pp. 14–16 [in Russian].
9. Kontsepsiia (osnovy derzhavnoi polityky) natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 16.01.1997 r. [The Concept (Principles of State Policy) of National Security of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine, 01st January 1997], from <http://pres.in.ua/konsepciya-osnovi-derjavnoyi-politiki-nacionalenoyi-bezpeki-uk.html> [in Ukrainian].
10. Kontsepsiia finansovoi bezpeky Ukrainy [The Concept of Financial Security of Ukraine], from www.ufin.com.ua/konsepzia/008.doc [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 25 вересня 2017 р.